

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23884
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	22
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 22

CHYLE
TO
LOSURE

chyle n अग्निसम्भवः L — अन्नरसः —

असृक्करः L — असृमातृ f, असृमातृका L,

असृक्कर q u — आग्नेयः (Pām 4.1.122

comm) L — आहारसंभवः L — त्वगुश्चा

yal — भोज्यसम्भवः L — रसिका L —

वह्निमुतः L — वपुःस्रवः L — स्वेदमातृ

f L.

the being chyle रसत्वम् MBh

(esp) The primary juice called

chyle (formed from the food

and changed by the bile into

blood) रसः (रस रस) L

proceeding from chyle रसजम्बल

state of chyle रसत्वम् MBh

strength of the chyle रसतेजसः

n L

chyme I II आग्नि सम्भवः L —

भोज्य सम्भवः L.

imperfect chyme आमरसः .

— x —

cicatrix | I कचः L — ग्राग्राग्रा

m — Hear.

| II तनुः Bhpz, Hear — ग्राः

(exceptionally ग्राग्रा) Mn, MBh,

etc.

— x —

cicatrize vb . I उपरुह caus

उपरोहयति Suiss.

I II उपसंरुह, उपसंरोहति Suiss —

रुह cl I (Bhatup 20. 19) रोहति

(m. c. also रोहते, रुहति, रुहते)

AV, Kathās, Suiss.

cicatrizing . I उपसंरोहः Suiss —

संरोहणम् R.

the cicatrizing of a sore

जग शोधनम् W the cicatrization

of a wound असंरोहणम् R

a medicine for cicatrizing

रोहणी AV cicatrizing sores

जग निरोपण Sak (v.l. विशोधन)

useful for cicatrizing रोपणीय

mfn Suss.

cicatrized I I adj ३५५५५ Suse

— संकट MBh, R.

badly cicatrized ३५५५५ having

a cicatrized wound संकटगण

R one whose wound is

cicatrized विरोधितगण Das.

to be cicatrized संकट, संशोभति

T.S., etc

to cause to cicatrize संशुद्ध

caus संशुद्धि Susr.

causing to cicatrize शोधन mf

(३) श Susr.

6511
1

the plant *Cicca disticha* ~~कोमल~~

~~कोमल~~ 15hp2.

— X —

Cicer Arietinum न कस्युकिन् म L — भिन्नभिन्ना-

त्तिन म L — वंशवर्णः L — वाजिभक्ष्यः L

— वातलः L — वानूलः L — संवत्तः L.

acid water drops on cicer

leaves inhibited air W.

— x —

Cicer lens n मङ्गल्यः सुख — मङ्गल्यकः भूपृ.

a kind of cigarette एकादिक

f Kad.

'cillikā creeper' *Philanthus*

Das 12. 29 f.

Cincoda

अङ्गुली ~~अङ्गुली~~ इय .

1-11-11

to reduce to cinder 1 II

एम. कांस एमिहयान. मभ, सुस.

03154

~~Cin~~

Cincotaka 315. 03154.

X

1

Cinnabar n II हिडुलकम् mBh, VarB&S.

I II कुरुविन्दम् L — रक्तम् L — रक्त-

पाशदः, रक्तपाशदम् L — रक्तकम्, रक्तनम् L

— रसगर्भम् — रसस्थानम् L — रसो-

द्वयम् L — सुगम् I.

a kind of cinnabar शुक्लतुण्डकम् Bh&S

a sort of factitious cinnabar (used

as an escharotic रससिन्दूरम् W

white cinnabar चर्मनुरञ्जनम् ॥ १५२ ॥

चर्मरक्तः ॥ ५ ॥

Cinnamon n II त्वचम् R 3.39.22. सुश्र — त्वच

† L.

III बहुगन्धा L — मुखशोधनम् L — राम-

वल्लभम् L — वरशीत Npr — शकलः ,

शकलम् L.

the bark of cinnamon चोचम्

Susr, Pañcar 3.13.11, चोचकम्

Susr cinnamon in sticks

दारुसिता Bhpr 1.188 green

cinnamon वराङ्गम् Bhpr

large cinnamon लटपर्णम्,

त्वच a cinnamon-leaf II

पत्रनामकः Bhpr — सुकुमारकम् L.

I II दलम् (दलः L) L.

a leaf of the cinnamon tree

वसनम्, वस्त्रम् L. ~~the cinnamon~~

the cinnamon tree I तनुत्वचम्

Bhpr 5.2.16 — त्वचम् R 3.39.22,

Susr — त्वचम् † L — तनुकः Npr.

I II कामवस्त्रम् — वनप्रियम् L.

cipher - वह लिखित संदेश कालित.

a letter written in cipher

संज्ञा संज्ञा: MW the act of ciphering

315.013.
an

cipher | I (in arithm.) अक्षर Var-

B.S., Ganit — ताला म R.

| II अक्षः — (in arithmetic)

अक्षम् (rarely अक्षः AV 9.6.47 &

TS — अक्षरम् Suryas — (in

arithm.) रक्षम् Suryas, Sah —

(in arithm.) अक्षरिणी L —

अक्षरिणी L — उः L — अक्षर Gand.

cipher as multiplier २५५५

mfn like a cipher ३२०५०५

Das, the mark of a cipher

३२०५०५ in Vās, Bhārtan.

— x —

circle n II वृत्तम् (५८ ५ भा) Ganit —

चक्रम् (Vedic rarely m १ अर्ध-चिदि) R, Bhp,

etc — मण्डलम् (rarely मण्डलः १ अर्ध-चिदि

and ५ ई १ गौरादि) ŚB, etc — ~~वलयः~~,

वलयः, वलयम् (५८ ५ भा) Gol, Kāv,

Kathās — गोलम्, गोला L.

II कटकः, कटकम् W — कुण्डलीका Heat

— चक्रपालः W — चक्रवाडम् L — चक्रवालम्

MBh 1.7021 tt, Sūryapṛ — परिकर्षणम्

Śulbas — परिवेषः, परिवेशः MBh, Kāv,

etc परिवेषणम् MBh — परिषद् † ŚBṣ,

Kauṣ, Mn, MBh, etc — प्रतिसरः ŚBṣ —

भ्रमः (ibc † आ) Āśyabh — मण्डलकम् ~~भ्रमः~~

Yājñ, MBh मण्डल — वर्णकम् HPariś —

वर्तुलम् Cat — समचक्रवालम् Indst — स्तम्भ

† RV, etc.

the
 the Anusvara represented by a circle (bindu)

खम् L any circle परिधि m Var,

Sūryas the argument of a circle

केन्द्रम् attended by the whole circle of

divine Māt-riś सम समानचक्रवाल म्

MW by circles मण्डलः MBh

the charmed circle of a conjurer

मण्डलम् (instr) a circle depending

4
upon its relative position to the

place of the observer देशवृत्तम् ~~सू~~

Sūryas Sch (Math) a circle drawn

with a radius of 24 degrees and having

a pole of the ecliptic for its centre

जिनवृत्तम् Gol circle for sacrifice

यज्ञमण्डलम् R ~~च~~ circle - golr चक्रः

Baudh (Sch) (Math) (in geom.) a
~~वृत्तम्~~

5
circle in a particular position relative-

ly to another one उपवृत्त mn

(Math) a circle in contact with the

angles of a figure कोणस्पृग्बृत्तम् the

circle of a caravan सार्धमण्डलम् MBh.

a circle of a king's near neighbours.

मण्डलम् (rarely मण्डलः g अर्ध-रादि and

f ई g गौरादि) Mn (esp 7.154, etc)

Vājñ, MBh, etc a circle of bees

भ्रमरमण्डलम् Kāv a circle of divine

mothers मातृमण्डलम् Kād, VarBṛs —

मातृचक्रम् Kathās a circle of elephants

surrounding a car etc गजमण्डलिका W

circle of knowledge विद्यामण्डलम् Hcat

circle of light भ्राममण्डलम् I the

circle of mundane existence संसृतिचक्रम्

संसृतिचक्रवालम् circle of power

वेलचक्रम् Buddh a circle of rays

रश्मिमण्डलम् AV Paris a circle of the

body (for mystical or ~~chiro~~ chiro-

mantic purpose) चक्रम् the circle

of the world संसारमण्डलम् Siṣ, Samk

a circle or similar instrument (used)

in astron चक्रम् Jaghuj, Sūryas

13.20, Gol 11.10 ft a circle shaped

like the moon चन्द्रकः Si 5.40

describing a circle परिवर्त्तन् मन्

Kāth, Kāis the diameter of

a circle विक्रमः Āryabh drawing

a circle round a word which is to be

left in a MS कुण्डलना Naish i.

14 the east and west- hour circle

(in astron) इन्मण्डलम् Sūryas, etc

even circle सममण्डलम् Sūryas Gol, etc

an exterior circle (one circumscribed)

कोणस्पृञ्जम् the flight of a bird

in circles परिडोन्म्, परिडोन्कम् MBh

flying in a circle (a bird चक्रचारिन्

mbh Hariv 3494.

forming a circle II वलयित mbh

Kād, Mālatim — मण्डलिन् mtu

Kathās.

II परिवेषन्नन्धिन् mtu Ragh.

forming a variegated circle चित्रमण्डलः

Susr 5.4.33 a full circle पूर्वमण्डलम्

Cat gathering in a circle मण्डलीकरणम्

W going in a circle चक्रचर m pl.

MBh 3.82.14.13. 64934t having a

circle सचक्र mb(आ)n mw having

a trunk formed in circles (said of an

elephant) मण्डलितहस्तकाण्ड mbn Dai

an imaginary circle त्रयसि m in

a circle मण्डलेन (inst २) — परीवर्तम्

Tānd B३ in the circle of the worlds

लोकाश्चरिजि a kind of mystical circle

मातृचक्रम् Rājat a light circle

भानेमिः ६ moving in a circle

परिप्लव mt (मा) n SB३, Srs, Bādar

move in a circle परी Intens परीयते

RV a mystic circle in the śākta

ceremonial महाचक्रम् RTL 196 a

mystic circle चक्रम् (Vedic rarely)

m १ अधर्चादि) Tante part of

a circle मण्डलभागः Jyot (geom) a

part of a circle धनुस् n. (मृगमर्ध-

वर्दि) (in astron) a particular

circle समासः Sūryas a particular

mystic circle लघुनाममण्डलम् cat

relating to a circle चाक्रिय मन्त्रे

a sacrificial fire arrangement in a

circle परिचायः परिचायः (शङ्क

भग्नि) SB, TS, Kath Sūtras the

sign of a circle मण्डलचिह्नम् Cat

sitting in a circle वरसद् mbu RV

4. 40. 5⁻ a small circle on the

axis of the earth within the

greater circles of the armillary sp-

here and accompanying each

planetary circle दृग्गोलः W stand

ing outside a circle बहिर्मण्डलस्थ

mb (mr) n Sāṅkh G. a star

circle लोचमण्डलम् W (in astron) the

east and west hour circle उदृत्तम्

उदृत्तम् to become a circle वलयीभू,

वलयीभवति किं to become one's self

into a circle मण्डलाय Nom मण्डल्यते

Ratnāv to describe a circle round

परिभ्रम्, परिभ्रमति, परिभ्राम्यति (cp. also

परिभ्राम्यते) Harye, R, BhP, MaitrUP

also with मण्डलम् to draw a circle

परिकृष्, परिकृषति Śulbas to draw

a circle round परिलिख्, परिलिखति

(acc) ŚB३, Kauś to form one's self

self into a circle मण्डलाय Nom मण्ड-

लायते Ratnāu moving in circles

कुण्डलिकृत mtu Nat Sush कुण्डलीभूत

mfn B&P one of the 6 mythical

circles of the body . स्वादिष्ठानम्

Pañcaś, Ānand a white circle

शुक्लमण्डलम् MW to move in a circle

परिपु, परिपूवते ऽभृ — परिवृत्, परि-

वर्तते (ep. also परिवर्तति) RV, etc—

परिभ्रम्, परिभ्रमति, परिभ्राम्यति (ep. also

~~परिभ्राम्यते~~) परिभ्राम्यते) Hariv, R,

BhP, Maitr UP, also with मण्डलम्

a circlet on the fore head अपाङ्गः

(ibc & आ, ई) R.

circulate ७६ II भ्रम् cl । भ्रमति (ep also भ्रमते)

and cl 4 भ्राम्यति, भ्राम्याते MBh, Hariv,

~~Sūryas~~ Sūryas.

2 I सम्प्रवृत् caus सम्प्रवर्तयति MBh, BhP,

Rājat — प्रचर्, प्रचरति (ep also प्रचरते) R,

Var — प्रवृत् caus प्रवर्तयति MBh,

Kāv, etc. — प्रसृ caus प्रसारयति

Var, Samh.

circulating n । I प्रचरणम् W.

circulation 2 I वेगः Vājñ, Kav, etc — स्थन्दः

2 II अयनम् अयनम् AV. ŚB, etc.

नम् Samkhya, Sch.

circulating adj । I प्रचलत्, प्रचलित W

— प्रचल, प्रचलनम्.

circulated adj । I (as a book) प्रवृत्त

Pañcat.

। II प्रतिचारित MBh.

circumambient fire पर्याम्नि m Br.

circumambient fire पर्याम्नि m

Br.

परिचरति RV, etc — परिभूष, परिभूषाति

RV — परिया caus परियापयति MBh

— परिवृत्, परिवर्तते (ep also परि-

वर्तति) (acc) RV, etc — परिव्रज् ,

परिव्रजाति (acc) ऽBh, Gr. ऽBh, etc

— परिसृ, परिसरति ~~ह~~ (acc) RV, etc

— पर्ये, पर्येति (acc) ऽBh — विपरि-

क्रम, विपरिक्रामति, विपरिक्रमते ऽBh —

सम्परी, सम्पर्येति R.

to circumambulate keeping the

object on the right अभिप्रदाक्षिणम्

वृ R.

circumambulating § I परिक्रमः

MBh, Pur — भ्रमणम् (comp) Kām,

Kār, Hit.

I II भ्रान्ति ‡ (ifc) Ratnāv.

circumambulating (eg of a sown

field) पर्ययणम् māṅGr, Gobh

circumambulating (an altar,

etc) विवर्तनम् W.

circumambulation परिचर्या Hāsy 1.9

circumambulation around

Śiva's idol in such a way

as that the Soma Sūtra

shall not be crossed सोमसूत्र-

प्रदाक्षिणा MW circumambulation
from left to right of a person

as a kind of worship प्रदाक्षिणकृ

or प्रदाक्षिणदा (dat, gen or loc)

— प्रदाक्षिण ~~म्~~ (आ) n (gen or

comp) R, Kathās, Pañcat,

RTL 68.2, 145, etc ~~circum~~.

circumambulation from left

to right of an object as a

kind of ~~worship~~ worship प्रदक्षिण

mf(आ) n (gen or comp), R,

Kathās, Pañcat, RTL 68.2,

145, etc — प्रदक्षिणकृ or प्रदक्षिण

दा (dat, gen or loc) a form

of salutation involving 12

676 7
circumambulations द्वादशावर्तः

H Paris.

to be circumambulated 1 ± परीत्य

mfn Kāty Śr — परिगम्य mfn Kāty Śr.

I II संचारणीय mfn Bālar.

circumcised चउ३ म्फ (अ१) न L —

चउ३ म्फ न. Gai, चउ३ क.

circumference n | परिमण्डलम् MBh, BhP, Heat

— परिणाहः MBh, Kāv, Sūryas, Suśr —

मण्डलम् (rarely मण्डलः १ अर्धचर्दि and ४

ई १ गौरादि) SBh, etc.

II अम्बरम् RV 8.8.14 — आभोगः Sak,

Bhartr, etc — कक्षा Sūryas 12.65 —

उपारत्नाति RV 1.151.5. 7. 48. 3 — परिक्षेपः

Cor — परिभ्रमणम् Sūryas — परिवेशनम् MBh

lABh — परिवेषः, परिवेशः lABh, kāv, etc

परिवेषणम् lABh — परिवेषणम् W — परि-

समेतः (ifc तक) L — परिणाहः lABh, R,

Su&h — परिमाणम् lABh, Yājñ, Hcat —

परिसरः Bālar — पर्यन्तः — परिमाणम्

lABh — पालि t (in most meanings and

ifc t also ई) L — प्रविस्तरः Hcat ~~परि~~

PUh ~~प्र~~ प्रविस्तरः Cat — वरः RV, AV,

TS ~~ह~~ — वरिमन् m RV, VS, AV, Śān-

bhŚr वरिमन् RV, AV — वलयः, वलयम्

(ite & आ) Gol, Kāv, Kāthās — विद्यमन्

n RV, AV, Pañcav Bīr. -

any circumference परिधि m Var, Sūryas

— नेमि & RV, etc circumference of a

chariot wheel रथाङ्गनेमि & Śak —

रथनेमि & SBh, MBh circumference of

a cloud घनामोहः Bear the circum

ference of a circle वृत्तपरिणाहः Āryabh

— परिणाहः MBh, ~~Kāu~~ Kāu, Sūryas,

Subst circumference of a circle

circumference circle of longitude in

any place that has latitude स्वदेश-

परिधि in circumference of a

globe वप्रक्षेत्रफलम्, वप्रफलम्, वप्रः,

वप्रम् Gol the circumference of a top

स्तूपमण्डलम् Rājat स्तूपबिम्बम् Kārand

circumference of a wheel वर्तनि \dagger RV,

Bṛ, वर्तनि \dagger L.

the circumference of the earth ~~भूमि~~ II

भूमण्डलम् Sūryas — महीमण्डलम् Kad,

Sūryas.

III भूवलयः, भूवलयम् BḥP.

the circumference of (the belly of) a wheel

प्रधिमंडलम् म W circumference of the

terrestrial equator स्वदेशमध्यपरिधि

म W having which circumference

यन्मात्र mfn म B h Var B s measure

of circumference परिमाणम् R V, etc

परिमाणलम् R h B h ā s h ā p of what

circumference ? किम्प्रमाण mfn (मा) m

7
6370

R, Sūryas, Heat what circumference

किम्प्रमाणम् R 7.51.9.

circumflexa

द्वि यम T Prāt.

✓

1

circumlocution । I भङ्गि ५, भङ्गी

Kāvyaḍ, Dās, Kathās, etc.

II परिश्रमः mricch $1\frac{2}{3}$.

circumscribe vb पर्यवाशिष् (only Pot

पर्यवाशीष्येत) vait.

circumscribed I परिच्छिन्न mfn R,

BhP, etc — सावाधि mfn Kathās.

I II परित mfn Buddh — सुसांस्थित

mfn W.

anything circumscribed in

space or time वारः R.

circumspect । I प्रेक्षावत् mfu Sāmkhyak,

Sch, Nirṇāṭak — बहुदर्शक mf (इका) २

बहुदर्शिन mfu L.

। II अन्वेक्षिन mfu MBh — आयत्त mfu

R.

circumspection । I प्रेक्षा (यु०) MBh,

Hariv, Rājāt — बहुदर्शिता L.

। II उपेक्षणम् Car.

circumstance ॥ कालः [i]c b या R Prāt]

MBh 12.2950, Mricch — वस्तु ॥

MBh, Kāv, etc.

circumstances

I दशा R. Pañcat,

Megh, etc.

I II व्यवस्थानानि ॥ pl — समयः (i]c b

या) Pañcat, Hit — स्थलम् Sāh,

Sarvad.

circumstance of position अवस्था.

according to circumstances । I

यथासंस्थम् BhP .

। II यथायुक्तम् Kathās, Var BhS

यथायुक्ति, यथायुक्तिः— यथायोगम्

(Kāty Śr, Mn, MBh, etc) यथायोगेन

(Kām) — यथादयम् BhP, Yājñ

— यथापयोग ifc Kathās, यथाप-

योगम् Mark P, Rājat .

according to one's circumstances

यथाविज्ञानुसारेण, यथाविज्ञानुसारम् Heat

according to the circumstance

अर्थान् abl according to the

circumstances of an event

यथावृत्त ifc यथावृत्तम् MBh, R, etc

accordant with circumstances

यथास्थित mbn any circum-
stances in which one asks one's
self what ought to be done ?

किङ्कितव्यता Dais, किं कार्यता Kathās

10-101; 80-50 any circumstance

of sorrow शोकस्थानम् MBh, Hit

being in accordance with or

आनस्थिक
adapted to the circumstances)

mbn being in easy circumstances

ces समसंस्थित mbn Mricch

The circumstances of an events

यथावृत्तम् MBh, R, etc circums-

tances (opp. to 'time' and 'place')

स्वप्नम् (पुं० f आ, rarely ई) Mm8.

45 conformable to circums-

tances यथाप्राप्तम् mb (आ) न R,

Hit conformally to the

circumstances यथा प्रस्तुतम् MW

force of circumstances वस्तुशक्ति

शक्ति. f sg and pl Kār

former circumstances प्रथमवृत्त-

नः. Sahr the happening under

any circumstances यथाकथाचम्

Pār. 5.1. 98 happy circumstance

~~प्रियेपपति~~ प्रियेपपति b MW know

ing the circumstances of the

case दृष्टार्थतत्त्वज्ञ mbn MW

one being in like circums-

tances सपक्षः Naish one being

in similar circumstances सपक्षः

Naish

one's own circums-

tances

आत्मवृत्ति b Ragh 2.33

suitable to circumstances

यथायाप्य म्ब (३३) न R. Hit

Through the force of circumis

tances वस्तुशक्तिः under such

circumstances एवंगते MBh 3.

15.109 Das under these circumis

tances इह समये when ever

the same circumstances occur

पद्यावस्थाम् Sāh, Kathās badly

circumstanced दुर्विद्य mfn

R, Sāmbh.

so circumstanced।।स्वंगत mfn

MBh, R — इष्टमूत mfn Pān,

Sāk, Megh, etc thus circum

stanced तदवस्थ mfn

MBh. 3. 69. 31 Patnār.

circumvention । I उपाधि m MBh, R,

yājñ, Kir, etc — कपटः, कपटम्

MBh, Bhartṛ, Pañcat, etc.

II स्वानितम् L.

2

6/2/11

a kind of circus for pulling

public sports common in

Malabār उपकोडा Burnell.

^h
Cissampelos Hexandra शङ्खिनी L,

श्वेतयुक्ता, श्वेतपुन्नाग, श्वेतवृन्दा —

(accord to H-aughton) कुचेली L.
~~XXXXXXXXXXXX~~

the plant Cissampelos

^h
Hexandra आवि द्दकणा, अवि द्दक-

र्ण.

Cissus pedata गोधापादिका, गोधापदी

(५ कुम्भपद्यादि) L — चित्रपदा L —

ताम्रपादी L — त्रिदला L — त्रिपदा L —

त्रिपदी L — त्रिपादिका L, त्रिपादी Npr

— पदाङ्गी L — विक्रान्ता — सुवहः —

हंसवती L.

the plant ^CCissus pedata

कीटनामन Npr, कीटपादिका,

कीटमारी L 'a species of ^Ccissus
pedata' हंसपदी L.

Cissus quadrangularis - चतुर्धारिन् m

Npr — चित्रकाण्डाली Npr.

cistern । I उदकाधारः ।

। II अवटः RV—कुशियः Naigh 3.23

—प्रपा AV, etc — कासनम् W.

coming from a cistern

नीप mf (१) n Suśr, Sāh

filling a cistern with water

प्रापूरणम् serving to fill a

cistern with water प्रापूरणीय

mfr Pām 5.1.11 Vārth 1, Pat.

citadel १॥ पुरीकोट्टम् .

२॥ दुर्गम् , दुर्गः (only Pañc 5.76,

Bn).

Brahmā's citadel in heaven

ब्रह्मपुरी L the governor of

a citadel पुरीकोट्टपालः Pañc

a royal citadel कलत्रम् W.

cite vb 11 निगद्, निगदति Suś — पठ् cl 1

पठति
~~पठति~~ (पठते) toṭy, MBh, BhP, Suś — उदाह,

उदाहरति — आम्ना, आम्नती.

1 II ईर् caus ईरयति RV, ChUP, Ragh,

Suś, etc — धृ cl 1 धरते, धरते

(Dhātup 22.3) more commonly धृ caus

धारयति, धारयते L.

2 I आह्वे, आह्वयति, आह्वयते RV, ŚB

TS, MBh, Mricch, BhP, Pañcat, etc

citing the Veda श्रुतादानम् L ब्रह्मवादः

(indrama) citation of an example

निवृत्ति + Sah cited by धृत man

(comp) L.

7-
2-13
the asterism citrā चित्रा: f Pl

Var Brs 7.59 'born under the

asterism citrā 'चित्रा (Pān

(4.3.34, Vārtt 1), Hariv 1952

'lord of citrā 'चित्रेश: L.

continuing the word citra

१८३ म(३॥) न, ŚB ७.४.१.२४,

Kāty Śr १७.

Citron n. II बीजपूरः (Suśr) बीजपूरकः 1134,

R, etc) बीजपूरी (^{Pañcad} ~~विपरीत~~) बीजपूर्ण (Suśr) —

बीजपूरम्, बीजपूरकम् Kathās — जाम्बीरम्

Sch — मातुलङ्गम्, मातुलङ्गम् Suśr, Heat

मातुलङ्ग Heat. मातुलिङ्गम् Hariv, Heat.

III इच्छकः L — कटुकम् Nīlak — धोल —

दुग्धम् Alamkāśas 14.2.35.47 — जन्तुमारिन्

m ~~जन्तुघ्नः~~ जन्तुघ्नः L — पूर्णबीजः L — (prob)

फलपूरकम् Cor — बीजकम् Suṣṣ — मध्याह्न

केसरः, मध्याह्नकेसरम् L — मातुलुङ्गफलम्

Kathās — मुरवशोधिन् m L — मूलकेसरः L

रुचकः, रुचकम् L — लुङ्ग L = मातुलुङ्ग —

वल्गवशोधिन् n L — सुपूरः, सुपूरकः L.

the citron (citrus medica) वेतसः MW.

Citron juice बीजपूरसः Suṣṣ the citron

(limpāka) गुरुवर्चोधिः L.

the citron tree II जम्बीरः BHP 8.2-

13, ~~Skanda~~ SkandaP etc, जम्बीरः,

जम्बीन् m L जम्बिरः — मानुलङ्गः,

मानुलङ्गः Su३१, मानुलिङ्गः Hariv मानु-

लिङ्गी HPari३ मानुलङ्गकः L — पूरः L

बीजपूर, पूरकः L — बीजः Aryabh बीजक

बीजक.

II अमलकेशरः — गिलः L — केशरामलः

L के — केशरिन्, केशरिन् M L —

छोलङ्गः L — जम्बिन् M जम्भः, जम्भकः,

जम्भरः, जम्भलः, जम्भीरः L जम्बीर —

जाड्यारि M L दीप्तः L — फलपूरः L

फलपूरकः Bhp2 — महाफला (only L)

— मुखशोधिन् M L — रोचनफलः,

रोचनकः L — ललदम्बु M L —

लिम्माकः L — वक्त्रशोधिन् M L —

वह्नि m L — वह्निबीजम् १ — शोधनः

L — शफलः L — सुफलः (अथ L) —

स्पृह्यः L. ~~वह्नि~~

the fruit of citron tree लिम्पाकम् —

मानुलुङ्गफलम् Kāthās. a kind of citron

द्विजकेलु m L — मधुरवल्ली १ —

मधुबीजपूरः १ — मधुरबीजपूरः १ —

मधूलिका १ — मल्लिकाकुसुमप्रिया १ —

लक्षः, लक्षम् L — रसद्राविन् ^म L .

a kind of citron tree with ill smelling

blossoms मधुकुक्कुटो L मधुकुक्कुटिका L

a kind of sweet citron मधुजम्बीरः, मधुजम्बः

मधु मधुजम्बलः L a kind of sweet

citron — महाशल्का L species of

citron अत्यम्बा — मधूली L — मधूर-

जम्बीरः L a species of citron tree

मानुलुङ्गा, मानुलुङ्गा Suss a species of
the Common Citron वर्कला MW
sweet citron शर्करकः L.

a sweet citron II घटा L — पित्तद्राविन्

M L — वर्धमानः L, वर्धमाना — स्वादु —

लुङ्गा L.

II मिष्टनिम्बु † Bhp.

the wild citron tree देवदासी —

देवदूती L — पचनी L, pl पचनी

— मातुलुङ्गिका L — ^{वनजः} वज्रमः — वन-

पूरकः L — वनबीजपूरकः, वनबीजकः

L वनबीजक. the wild citrion वनोद्भवा

L.

a kind of citron रसद्राविन ml

Citrus acida निम्बू m, निम्बूकः L,

v.l निम्बू — आम्रि m.

Citrus decurman करुणः L - मल्लिकापुष्पः L

Citrus medica । I बीजपूरः (Susr.),

बीजपूरकः (MBh, R, etc), बीजपूरी

(Pañcad), बीजपूर्णः (Susr.) —

बीजकम् R, Hariv — बीजाद्वयः Susr.

। II इच्छकः L — इच्छकः L

पोतसारः L — पूतिपुष्पिका L —

बीजफलकः L — बृहच्चितः L — सु

केसरः L.

1
Civet कदमम् L — कुराभादः L —

प्राति m L — समूहधारकः L — समूहगन्धिः

L — साम्राज्यकदमम् L — सुगन्धम्,

सुगन्धतेलनियसिम् (३) L — स्निग्धम् L

The substance called 'civet'

सुगन्धमजः Gal.

civet cat । I सुगन्धिंमूत्रपतनः L — मदनी L

II खट्वाशः, खट्वाशी L — ~~मदनी~~ तपनः Gal

— त्रिशंकु m Npr — — पूतेश्वरजा (?) पूतीकः

L — मालमातकः L — लोमशभाजरिः L

— वनवासिनः L — वनञ्जन m L — शालि

m (according to some also &)

Hcar (?), L.

Civic adj । I नागर ~~क~~ ‡ (ई)

MBh, Kāv, etc — नागरिक Kāv,

Pur — पौर ‡ (ई).

। II नगरीय Kāv — नागरेयक ‡

कथादि.

civil adj II नागर त (ई) Soh 5. $\frac{1}{2}$ (u.l for

नागरिक).

Civil day भूदिनम् Ganit, भूदिवसः

Aryabh — कुदिनम् (= क्षितिदिनम्)

Aryabh civil war सखिविग्रहः 17W.

2 I सानुनय त (आ) R, Das — प्रअयवत् BHP

— अभिवादक 1. ~~1.~~

2 II संलपक Buddh — संस्तुतक ~~मिपक~~

Buddh. ~~xxx~~

civil to ~~xxx~~ वन्द्य (comp) Mcar,

Prab, Dhūrtam.

civilized ॥ सभ्य AV, etc.

॥ वन्येतर Ragh — सभ्य RV, VS, SāṅkhS.

civility ॥ अनुनयः — उपचारकरणम्,

उपचारकर्मनम् ॥ उपचारक्रिया Mn ४.357.

॥ अभिनीति † L — आनन्दनम् L —

कौतुकम् L — सामीची Mahāvya.

act of civility उपचारः ŚBr, MBh,

Śak, etc acting with civility सोपचार

mf (मा)n MBh, Śis civility (esp in

receiving a friend) सभाजनम् R, Kālid,

Śis civility (esp in taking leave of a

friend) सभाजनम् R, Kālid, Śis civi-

lity (personified as a son of Dharma and

M&I) प्रश्नयः MBh, etc devoid of

civility उपचारपरिग्रहं mfu Hist. ex-

changed as civilities प्रतिपूजित man

W ~~express~~ expression of civility on

parting with a visitor आप्रच्छनम्.

1
410

clad ^{adj} ~~adj~~ 4 I परिछन्न MBh, R,
Hit, etc.

badly clad दुर्वासस् RV 7.1.19

badly clad (Siva) दुर्वासस् MBh

13.1176 clad in an upper

garment and under garment

पस्त्रयुग्मिन् Pan 8.4.13, Sch

clad in accoutred सैन्यवस्त्र

Kāth clad in black सित्तिवासस

MW clad in mail संनद्धकवच

Kāth clad in red garments

रक्ताम्बर scantily clad अल्पच्छदः

Mricch to be clad in संवस

संवसते (instr.) RV 5.85.4 well

well
clad 1I ... सुवासः MBh - सुवेष

६ (आ) MBh, Kāv, etc. → सुवेष ६ (आ)

1 II सुपेत्त (६०) Hariv

• ~~—————~~

claim vb । II ग्रह cl १ गृह्णाति, गृह्णाति,

गृह्णीति ॥m, yājñi, Razh 1.18, Pañcat

— स्वीकृ, स्वीकरोति, स्वीकुरुते ŚBr, etc.

to claim as one's birthright

अभिजन् cl ५ अभिजायते to claim

as one's own संज्ञा, संजानाति, saddhP

to have a claim to अर्ह cl ।

अर्हति rarely अर्हते an heir

who claims as second in

succession उत्तराधिकारिन् mbh.

claim II अधिकारः .

III अधिकरणम् — स्वीकारः Bh P, Rjat.

absence of claim अनधिकारः

a claim for wages फलाधिकारः

Kāty śr claim on परिग्रहः

M, MBh, etc first claim

पूर्वपरिग्रहः MBh having a claim

to ग्रहण mbn BhP — ग्रह mb

(अ) n (acc ^{inf} inf or in comp)

having a claim to everything

सर्वग्रहण mbn Pañcar one who

has a claim on सहाय mbn

(abl) MBh rightful claim

अधिकारिता, अधिकारित्वम् having

4
having equal claims पर्याधि

mbn RV having prior claims

पूर्वोपपन्न mbn MBh one whose

claims are of later date than another's

ers उत्तरवादिन् m jājñ.

claiming n स्वीकारः Bh P, Rājat. claimi

claiming of merit सत्यवचनम्

Divyār claiming of reward

सत्यवचनम् Divyāir ^a claiming

for one's self अहंस्तन mfn RV

5.72.2 & 8.61.9 (in law)

claimant अभियोक्तृ m Mn 8.52,

& 58. etc claimant subse-

quent to the death of the

original owner उत्तराधिकारिन्

mfn L a rightful claimant

अधिकारिन् m claimable as
inheritance दायाह् m/bn MW.

claimed adj. II अधिकृत — स्वीकृत Kār,
 P
 pur, etc.

not claimed अनाकारित capable
 of being claimed as inheritance
 दायाह् MW claimed as
 as ²first privilege by पूर्वपरिग्रह

७
२४-१
f (जा) (gen) R claimed by

the king राजभाज W.

clamminess of the mouth

मुखमालिन्यः सूक्ष्मः

clamorous n. II समूहकोशः m — संरावः Kājat,

संरावणम् Cond — संनादः, संनादाः m, R,

etc (also संशब्द) — उन्नादः m — उन्नादः

L.

II उच्चैर्घुणम् L — डिण्डिमः Kād, Dīṭar, Vcar,

etc — नदन् m Chup . 13.18 — ~~प्रक्षे~~

~~प्रक्षे~~ प्रक्षेडनः, ~~प्रक्षे~~ प्रक्षेडना, प्रक्षेदनः, प्रक्षेदना

m — रवः Kāhās — विरावः m, Kāv, etc

संक्रोशः अत्र कृत्.

belonging to a clamour उत्क्रोशाय मत्त

belonging to a clamour उत्क्रोशाय मत्त R

(gana उत्क्रादि Pāṇ 4.2.90) | the clamour

of Dasyūtha कृतेष्वुदाश्वः Bālar 28.

13 filling with a clamour संक्रोशाय मत्त

MBh general clamour संक्रोशाय मत्त

1 relating to clamour उत्क्रोशाय मत्त

(gana उत्क्रादि Pāṇ 4.2.90) to raise a

clamorous संक्रुश, संक्रोशति (rarely

संक्रोशते) R, MBh.

clamouring n II परिवादनम् W.

clamouring adj I संराविन् W.

II रुवण्यु RV.

clamorous adj II क्रुष्ट Sāma Br, TPrat

— प्रक्ष्वेडित MBh, R, प्रक्ष्वेदित.

clamorous
very clamorous अनल्पधोष.

1

clandestine ~~adj~~ 1 I छन MBh 3 6,

R 2-5, Bhp, Kathās, Rājat.

1 II रहस्य vās, MBh, etc. —

सुनतर Nāgh 3.25 — सावरण Ragh

anything clandestine स्तोरम MBh

a clandestine murder उपांगुवधः

Mudrār

clandestinely 1 I चोरिकया instr.

Pañcat 3.16. $\frac{0}{1}$.

1 II अनुतर Naigh 3.25.

approaching clandestinely

ॐ
अधगाते ६ Nyayam 7.1.9, Sch.

Clang 1 T टंकारः Kad, Bhp 3.17.9

Uttarar, Rajat 5.417, sah, टंकारः

Balar 1.46.49, Rajat 5.422 —

टंकृतम् Kad 3.1291 -- टंकृतानि ५५८

Rajat 2.99 .

making a
sa clanging with arms शस्त्रधुक्कर

W. mfn W.

W.

clanking | I स.स.रः Pañcat, Vike,

Kad, Bhartr, etc, स.स.रितम

१. १ (v.l. इकारित) — स.स.रम

Caitany.

II उपोदः RV 7. 104. 1. — AV 8.

4. 1. 1. उपोदः RV, 3. 1. —

सः L — स.स.रनम W.

a clanking sound. रण कारः

Malatim, Prab.

arms
to clap the ~~arms~~ प्रस्फुट caus

प्रस्फोटयति MBh a clap of thunder

नजनिर्घोषः L a clap (of wings)

क्षपः R 4.62.12 resembling a

clap of thunder विस्फूजयु प्रत्य mfn

MW

Clapping 1 आरफकः

beating time by clapping

કરતાલિકા Kathas clapping the
arms આરફોટનમ

clapping the hands 1I તલતાલ:

Jain
MBh 36, ~~Jain~~, તલરાજ: Hariv 1574b,

VarBrS 43.28 (x.L તલયુદ્ધ) —

કરતલતાલ: Git

1II તલસમ્પાત: R 6.70.44

clapping the hands to gether દસતાલ:

dancing and clapping the hands

ताण्डवतात्तिकः L noise made by

clapping the arms आस्फोटनम्

the noise of clapping the hands

स्तगितम् L the sound of

clapping on the arms (as made

by combatants, wrestlers etc)

आस्फोटः MBh आस्फोटा L

with clapping of hands सहस्रतालम्

सहस्रतालम् Mricch.

II the clapper of a bell II

मुसलः, मुसलम् Kathas — शकु. m

Gavardh

clapped adj II आरफालित

10/17

clarify U II P cl 9 (Dhātup 31.12) पुनाति,

पुनीते cl 1 (Dhātup 32.70) पवते RV, etc.

to clarify through भतिषु P RY 9.60.2

clarifying ghee घृतपु mfn RY 10.17.10

clarifying well सुपु, सुपू mfn VS, AV.

along with clarified butter सहज्य mfn

Kātyāṣṭh.

clarified butter । II दधिषांसम् U n —

2
वाजम् (only 2) — इवनीयम् W.

clarified butter prepared from

yesterday's milking हैयंगवीनम् Hariv,

Ragh, Bhatt, ~~de~~ हैयंगवम् BHP clari

fied butter with salt सैन्धवसर्पिस् S

Suisse clarified liquor प्रसादः Car

clarified with a ~~st~~ strainer

पवित्रपूज mbu SBr smelling like

clarified butter हविर्गन्धा L well

clarified सुपून mbn RV well clari-

bied (as Soma) सुपाव mbn TS.

to clash together समाहन,

समाहन्ति MBh संश्लिज्ज-

caus. संश्लिज्जमति ऽभ्.

clashing । II आरफाडनम् MBh,

Ṣak, Mit Ragh, Śis, etc.

clashing and the sound pro-

duced by it - निषेधः MBh, Raw,

etc, निषेधणम् MBh the clashing

2
6+15

of thunder clouds अश्रुनिर्वाहः

clashing of weapons चर-चर-

शब्दः MBh 1, 3 f, 7, 9, BhP

10. 72. 36, Mark P 8. 114

clashing together - संघट्टः

Bal — - संघट्टः MBh, Kāv, etc

with a clashing sound सनि-

संघट्टः Hariv.

class VI II संग्रह् (संग्रभ्) संगृह्णाति, संगृहीते

(Not generally संगृष्णाति, संगृष्णीते) RV, etc

— रभ्, रम्भ् (mostly compound with prepo-
sition) cl I (Dhātup 23.5) रभते (m.c. also

रभति and क. रम्भति, रम्भते) BkP.

II पुट cl 6 (Dhātup 28.74) पुटति BkP

— परिमृश् Intens, परिमृश्नत् RV —

समवलम्ब्, समवलम्बते MBh, VarBhS.

2

to class round पर्यङ्ख (only 3 Sg. subj.)

पर्यङ्खात्ते) RY 10.16.7 — पर्यङ्ख, पर्यङ्खति

B३, Kāty S३.

to class together । II संघट्, संघटते R

— समन्वाश्म्, समन्वारभते Ait B३, SB३,

AsvS३ — सम्परिभते R.

2 I ~~21~~ आलिङ्ग, आलिङ्गति, आलिङ्गयति,

आलिङ्गते — परिष्वज्, परिष्वजते;

rarely परिष्वजति RV, etc.

2 II अभिपरिग्रह् mānGḥ — उपगृह् P ā

mBh, R, BkP, Ragh, etc — परिग्रह्, ~~अ~~

परिग्रहते mBh, Kāv, etc — क्लिप् cl 4

(Dhātup 26.77) क्लिष्यति (rarely क्लिष्यते)

Gaut, Gīt, BkP — संवेष्ट् caus संवेष्टयति

mBh, R, etc — संक्लिप्, संक्लिष्यति, संक्लिष्यते

mBh, R, etc — संस्वञ्ज्, संस्वञ्जते, Bhatt

— सम्परिष्वज्, सम्परिष्वजति, सम्परिष्वजते

ṁBh, Havi, R, etc — स्वज् स्वज् cl 1 (Dhā-

rup 23.7) स्वजते (rarely स्वजति) ṁBh,

kāv, etc.

a clasp-knife कोशत्राय कोशशयिका L

the clasp of a necklace कुडुपः W one

who loosens the clasp of the arms

प्राशियलभुजग्रन्थि - mtm Sāh.

15
clapping n. II आपीडनम् — बन्धनम् (बन्धनी)

L) Kāv, Pañcat — भुजि + RV 10.106.4.

the act of clapping round उपसंग्रहणम्

Āp, Gaut, Mn — उपसंग्रहः Pañcat,

Kathās. clapping arms भुजयोक्त्रम्

MBh clapping in the arms भुज-

बन्धनम् Gt — भुजापीडः W clap-

ing round पर्यर्चनम् SBh clapping the

feet (of a Brāhman or superior, as a

mark of salutation) पादग्रहणम् Mn, Kum

clasping the feet (of a ~~the~~ teacher)

पादोपसंग्रहणम् Gant clasping with

one hand मुष्टिग्रहः Harav reveren-

tial clasping. of a person's feet- सुग्रहणम्

Inse^C while clasping in the arms ~~भुजोपसंग्रहणम्~~

भुजोपसंग्रहणम् भुजोपसंग्रहणम् Das.

2 I आलिङ्गनम्.

clasping (a woman) उपसंग्रहः R, Ni३

one who clasps the hands पाणिघ्नः VS.

clasping ^{etc} adj । II लग्न MBh, Kāv, etc —

बन्धिन्.

2 II परियुत Ni३ 2.8 — संश्लेषिन् ~~सं~~

Sāṅkhya — उपसंग्रह्य ऽB३, Ṣāṅkhya G३

~~AS~~ Aṣṭa G३, 1414. ~~सं~~

by clasping in the arms भुजोपवीडम्

Das.

clasped । II पिष्ट W — व्यासक्त Amar

परिशिष्ट (16) BkP — परिशिष्ट W

शिष्ट Kāv, Kathās.

the clasped hand बहुपि (१) n L (v.l)

बहु बहुपि) clasped (in arms) संयमित

Git clasped round उपगूढ R, BkP,

Ragh, Siś, etc clasped together संक्षिप्त

SBh, etc — समालम्ब ~~SBh~~ MBh one who

has clasped उपाक्षिप्त MBh 1.1125.

to be clasped ३।I ~~संग्राह्य~~ संग्राह्य SBh.

II ग्राह्य Kathās 76-217.

to be clasped with one hand (as a waist)

मुष्टिग्राह्य Kathās.

to wish to clasp ^d सिष् Desid शिख्यते (Gr also

शिक्षणते) अ०.

class n I I कर्ग: (ifc & आ) Kāty Śr, Prāt,
etc — जाति & Lāty, Kāty Śr, Pān, etc,
once जाती ifc MBh 6. 456 — ग्राम: (ifc)
— निकाय Mn, MBh, etc.

I II अत्यय: ck up — गोत्रम् W — जनुस्

m n RV 2. 42. 1 (Nūr 9. 4) — जातम् RV

8. 39. 6, AV, etc — प्रकार: APrāt, Kāś, etc

Mn, MBh, etc — प्रवली ~~क~~ insor —

कर्णः Sit — विशद्, विशा, विशः.

according to class यथाजाति Lāty

belonging to a class प्राकरणिक

mfn MānGr, KātySr belonging

to a class गण्य mfn (Pān 4.4.84)

ganas दिगादि, वर्यादि (ifc)

belonging to a class वर्गिनः

(इति) n MBh belonging to my

class मद्गणि, मद्गीय, मद्गय mfn

siddh belonging to the class of

वर्गिण, वर्गीय mfn (ifc) Pāṇ 4.3.

64, वर्ग्य mfn (ifc) Pāṇ 4.3.54

belonging to the same class

सजाति mfn Mn, yājñ class and

stage of life वर्णश्रमसं śak

a class between the genus and

individual परापरम् w a class

of animals प्राणिजातम् mahidh

a class (of animate or inanimate

beings) गणः RV, AV, etc class

of beings पक्षः (life & आ or ई)

the class (of beings) called

Rudra रुद्रगणः Var Brs a class

of beings inhabiting the fifth

heaven निर्माणरतिदेवाः m pl VP,

Lalit, MWB 208 a class of

Buddhist works अर्थकथा MWB

65 class of men वर्णः (वर्णम g .

अध्यादि) (ifc ‡ आ) RV, etc

a class of metres जाति ‡

R. 1.4.6. Kāvyaḍ 1.11 a class

of Prākṛit metres छट्पदा col

617-1
a class of serpent देवजन: (generally

pl) AV, VS, etc. consisting of

class गणवत् . mfn TS 2, TBr 2

the forming a class गणता L

identity of class सावर्ण्यम् W

included in any class गणीभूत

mfn W initiation of a class

गणदीक्षा W a leader of a class

गणपति m. १ अश्वपत्त्यादि VS, (बृहस्प-

ति) RV 2.23.1 (इन्द्र) 10.112.9

a man of the fourth class

शूद्र: RV, etc (IW. 212, etc)

the merchant-class वणिग्जनः

Var Yogay not in the same

class अपाङ्गय mfn Mn, etc,

अपाङ्गय mfn Mn, Gant of a

bad class दुर्गम mfn TBz, MBh,

etc of the same class सर्व

mfn (आ) n Mn, MBh, etc (with

Jainas) a particular class of

works मूलसूत्रम् a planet

presiding over a class

वर्णाधिपः L a rite common to

a whole class गणकर्मन् n Kaus

9
a woman of the fourth class

शूद्रा AV, etc belonging to
different classes नानाजातीय

mfn Pāt on Pān 5.2.21 by

classes गणशः (Pān 1.1.23),

TS 2, 5, TBr 1, ŚBr 14 Āśv Śr,

etc the 5 classes of beings

(viz gods, men, Gandharvas

and Apsaras, serpents and

Pitris) पञ्चजनाः m pl (TS) SBr,

etc the 5 classes of spies

(viz a pilgrim or rogue, an

ascetic who has violated his

vows, a distressed agriculturist,

a decayed merchant, a fictitious

dvotee) पञ्चवर्गः Kull 7.154 having

all classes सर्वगण mfn MW

in classes प्रति भागशः Suiss

made into classes वर्गीकृत mfn

W a member of the first

three classes (esp a Brāhman)

द्विजन्मन् mfn Mn, MBh, etc.

classifier । I गणकारः W

classification । I प्रविभागः Mn, MBh

etc ~~etc~~ — गणता W.

not knowing the classification

of अविभागाविद् mfn (gen) MBh

8.3455.

classified इगीकृत mfn MW.

classed ग्राथित mfn RV 9.97.18,

SBh 11, MBh, etc.

[← to be classed गणनीय mfn L,

गणितय मfn W.

८५३१
classical (as language) adj साधु t (ती) W.

172

clatter तुमुलस MBh, etc, तुमुलः

MBh 7. 154. 21.

the clatter of a horse's hoofs

हमनिद्योमिः MW.

- x -

a final clause in a sentence

प्रतिपद्यमान Nir.

x

the region round the clavicle

34034: laty 1.5.7.

x

claw n - II नखर m t (आ) n Var, Pañc.

II नख = नखम् ^ ife t (ई) RV, etc. —

पादान्तः Pañc — शफः (L also शफम् ife t

आ) VS12.4.

a claw of an animal used as a kind

of receptacle शफग्रहः SB३ the

claw of an elephant शालारम् (only L)

claw armed नखवायुध mfn Pañc 2. 51
52

the hand bent into the shape of a

claw (as for the purpose of seizing anybody

by the neck) अर्धचन्द्रः Kathās, Pañcat,

vet-, अर्धेन्दु m Naish the claws (of

a crab विषाणम् (life & आर्द्र) विषाणः

(g अर्धचन्द्रि) Pañcat the curved end

of claws कोटि & MBh, etc eating

with claws नरवाशिन् m L.

having claws । II क्षुर mfn Say on

RV 10.28.9 — नखिन mfn ऽB३ —

सखुर mfn Vishn.

having eight claws अष्टाशक mfn ऽB३

4 having great claws (Śiva) महानख

mfn MBh having hard claws

वज्रनख mfn (ई)n TĀ३ having iron

claws अयोपाह् अयोपाहि mfn RV 10.98.

8 having sharp claws खरनखरः

Pañcat 3 having ugly claws कुनख

mfn VarBṛS having the claws fallen

व गलितनख mfn w bitting with

claws अपाहिह, अपाहिहन्,

अपाहिह, ~~अपाहिहन्~~ अपाहिहन् mfn SBṛ

one who has lost his claws and teeth

गलितनखदन्त mfn Hit 1.2. $\frac{2}{3}$ possess-

ing claws शफवत् mfn RY shaped

like claw नखर mfn SBh, MBh

with the claws सखुर mfn Vishn

a clawed animal नखिन m L ~~and~~

five clawed पञ्चनख mfn Var five

clawed animal पञ्चनखः Mn, MBh, R.

clay n । I मृत्तिका VS, etc (ibc also मृत्तिक्)

— मृद् t VS, etc.

II कर्दः L — कर्दमः MBh, Yājñ, Ragh,

etc — जम्बः Un, Sch जम्बालः, जम्बालम्

L, Pañcat 1.13. १, ~~Kād~~ Kād, Bālar, Rājat

Pāśuvan — पङ्कः, पङ्कम् (१ अर्घ्यार्चिदि)

ibc t आ) Suparñ, Mn, MBh, etc —

परिक्षा L — मृत्सना BhP — मृदा SvetUp

— शिलीन्धी L.

clay moulder मृत्पचः ~~मृत्पचः~~

clay moulder मृत्पचः मृत्पचः good

clay मृत्पचः Pān 5.4.40 — सुपङ्कः,

सुपङ्कम् (?) Śringār growing in clay

मृदगः Kāv a kind of clay काली L —

a kind of clay मृत्तालकम्, मृत्तालकम्,

मृत्तालकम् a lump of clay मृत्पिंडः

3

SB₂, etc made of bamboo and clay

वंशमृन्मय मृ (ई) न L...

made of clay II मृन्मय मृ (ई) न

RV, etc मृन्मयक मृ न Heat — मार्तिक

मृ (ई) न Man S₂, Car.

II लेप्यमय मृ (ई) न HPa₂i₂ — लोष्ट-

मय मृ (ई) न Mn 8.289 — विलेप्य

मृ न B.P. made of clay and ~~etc~~

made of clay and stone मृत्तुलोमय

mft (३)n Pañcor made of wood and

clay काष्ठलोमय mft Mn 8.282

not made of clay अमृत्तय mft TB2,

Subb, KātyŚr a small lump of

clay मृत्कणः Kāv a small clod of

clay मृत्कणः Kāv a species of

white clay गोपिचन्दनम् working

in-clay पुस्तः, पुस्तम् (१ अर्घ्यार्थे)

Kathās wrought in clay ^सपुस्तमय

mt (३) n Sutr.

clayey सजम्बाल mtu L.

3431

clear vb I पृ cl 9 (Dhātup 31.12)

पुनाति, पुनीते cl I Ā (Dhātup 22.70)

RV, etc — संशुध् caus संशोधयति MBh,

Rājāt, Mn 7.185.

I. III शुध्, शुध् caus शुधयति VS—

परिशुध् caus परिशोधयति R..

to clear (a path) प्राञ्चं कृ RV

to clear away सम्प्रमाहित्, सम्प्रमा-

द्विषाति, सम्प्रमाद्वयते MBh 'to clear
away for one's self' सम्प्रमाद्व, .

सम्प्रमाद्वयते to clear (expenses)

संशुध caus संशोधयति R, Kathās

to clear off परिशुध caus परिशुध-

शोधयति Yājñ 2.146-शुध, शुध

caus शोधयति Rājāt, Kull

to clear one's self from an

accusation निस्तृ, निस्तरति (with

अभियोगम्) yājñ 'to clear the

path to ' वारिवस n (acc with

कृ, धा, विद् and dat) to clear the

throat खाट् कृ Pāṇ 1.4.62, Kās

& Siddh to clear up सुदिनाय

Nom सुदिनायते Pāṇ 3.1.17. Vartti

— परिशुध caus परिशुध caus.

परिशोधयति G. 2t one who clears
away timber रमायणे ६: Mn 9.44

one who clears the way मागो १

m. R.

clear adj. I स्वरु १ (आ) Kathās --

विमल १ (आ) Sarvad — शुद्ध RV, etc

शुचि RV, etc — पूत RV, etc — अखल —

(lit) विशुद्ध Mn, MBh, etc .

II अनाविल - आपिच्छिल - अम्लान -

अम्लानिन् L - आरेप्र ‡ (आ) RV & AV

- अवदात Sāh, Pān, Seh, Bhatt -

ललिन ‡ (आ) L - निराकुल Var, Kār, Pānc

- निष्पङ्ग ‡ (आ) MBh, R - पावक ‡ (आ)

RV, VS, AV - प्रसन्न MBh, Kār, + 1

- प्रसादिन Mālatim, Bālar -

विमलित Inscr - वीरमल MW -

वीध्र L-व्यवदात TAr.

not clear । I आविल Suir,

Ragh, Kumm, MBh, etc आविल-

अप्रसन्न—आविल शुद्ध R h P. clear

(as water) को। च्छे म L (= अच्छे)

- वीतविष Dhananj - clear -

juiced प्रसन्नरस R pr containing

clear water प्रसन्नरस R,

प्रसन्नसालिल MBh drinking the

clear (soma) गुविपा RV dwelling

in clear (water) शुचिः RV, VS,

BhP flowing clear (as Soma)

पवमान RV having clear water

अच्छोदः

to be clear 17 पू छ। (Dhātup

2.2.70) पवते - प्रसाद Nom प्रसा-

दति 'satr .

I II शुचि ल । शुचीयते ।

to become clear । I यू ल ।

(Dhātup 22.70) पठते - शुचि शुचीयते

शुचि ल 4 (Dhātup 26.82)

शुचीयति Ā R. Mricch-प्रसदः

प्रसीदति (cp also प्रसीदते).

I II शुचीय nom शुचीयते

१ भृशादि.

to be made clear प्रासिद्ध, प्रासिध्यति

(rarely प्रासिध्यते) Kār on Pā. 3.

1.122 -- उल्लेख्य sarvad to grow

clear प्रसद, प्रसीदति (ep also

प्रसीदते) Māh, Kār, etc.

to make clear मतिमलय, विमले

गति Ragh, Kur-al-सुध, सुन्य

Caus प्रसादयति Kāvyaād, Kathās

— शुची कृ, शुची कराति Kalpas.

I II उल्लिख, उल्लिखति Sarvad.

I III पच cl । पचति, पचते (Phātip)

614.

perfectly सुविमल ‡(आ)

Susr, Śringār — सुनिमल ‡(आ)

Mricch rendered clear

प्रसादित Kāryāt rendering clear

प्रसादक Mn — प्रसादन † (ई) —

प्रसादनम् Sussr thoroughly clear

सुविभात Nris up very clear

स्वच्छ † (भा) R, Pañcat — (as

water) सुप्रसन्न † (भा) MBh, R

— (said of cheeks) स्वच्छक

Pañcat,

2I स्फुट MBh, Var Brs, etc — स्फुट
 Ts, etc — प्रसफुट Kāv, Pur, Kathās,
 etc — प्रत्यक्ष ‡ (आ) ŚBr, etc —
 विशद Hariv, Mricch, Rājat — उज्ज्वल
 — (fig) विशद Mn, MBh, etc .

2II अभ्रम — अभ्रान्त — आविचारित

Mn 8.295 MBh 14.1344 — इदं —

कण्ठ्य Jain — चित्र ‡ (आ) RV 4

— तार L — दीप्त Var Br ९४४.११, ११.१

— द्युमत RV, AV — द्युमय ‡ (ई) —

नीराज्य Kāśikkh — पञ्ज — पटु ‡

(पटु वर पट्टी) L — प्रकट ‡ (आ)

sūryas, Kāv, Kathās, Pur, etc

— प्रकाशित Kāv, Pur — प्रकाश Mn,

MBh, etc — प्रकाशक ‡ (इक)

Sāmkhyak, Tattvas, MBh —

प्रकाशित — प्रकाशित MBh, Hariv —

प्रकाशित SBh, MBh — (in augury)

प्राचीय, प्रदीप्य १ अपूपादि, प्रदीक्षा

VarBh — पभास्वर L — प्रस्फुरित

L — बृहत् ‡ (अती) RV — भागस्वित्

AV — भिन्नार्थ Śak — वयुनवत् RV

— विविक्त Hariv, Kām — विवेकाविश-

द Rājāt — शुक्र ‡ (आ) RV, AV, ~~RV~~

VS, śBh — शुचिन् mārṣkP, शुचि —

शुभ्र ‡(आ) Pañcat — सुदिन ‡(आ)

RV — हस्तारुढ Haruṣ.

not clear 2 I आविस्पष्ट ‡(आ)

Nir, etc.

2 II मूढ Āpast, R.

the act of making clear सुदी-

करुण Kād, śamk — व्यतीक-

२०॥॥ Dhātup, Jatakam

'attainment of meaning' i.e.

the state of being clear by

itself अर्थप्राप्ति & car.

becoming clear स्फुटीभावः Nyāyam

— व्यक्तीभावः Samk. ~~becom~~

become clear व्यक्तीभूत.

becoming clear ²II पारिस्फूर्ति &

Kurval — प्रातःभानम् TS, Sch —

(as sounds) सिद्धे & BhP —

(as words) सिद्धि & BhP.

begun to become clear प्रभात

MBh, Kāv, etc being clear by

itself प्रतीति & Vedāntas

bright as a clear sky

प्रकाशकाशकान्ति MW causing

a clear complexion, colour, and

strength मृज्जिविलप्रद स्वर

clear (a sound) चित्र ‡ (आ)

RV ~~clear case~~ — केवुत RV

6.47.31, AV 3.19.6 clear (as

an eye) वयुत श्च P clear (as

sound) विकृतर स्वर clear

by itself स्वप्रकाश up, sat, etc

स्वयंदृश BHP clear complexion

मृजा suiss 'clear-gem' स्वरू-

माण m L clear in reasoning

विविक्तलर्क m.w.

clear-sighted (lit and fig) ^{! I} ~~विक्~~

हृष्य विचक्षण RV, etc विविक्तदृष्टि

BHP.

I II प्रबुद्ध Kathās, Hear

clearsightedness विचक्षम् n

maitrS (VI विचक्षम्) clear

meaning स्फुटार्थः śak, śch clear

sense स्फुटार्थः śak, śch a

clear sky वीक्षम् (only in loc)
clear (the colour of the day) अर्जुन RV 6.9.1

A. V. Kāth | clear (the eye) ते

ओमय & (ई) śak 14 chUp ,

śvet Up, Mn, etc clear-voiced

शुचिवाच Hariv — स्वरण RV 1.18.1

'giving clear marks' मर्यादा RV,

etc 'having a clear face'

प्रसादमुप्युक्त having a very clear

sense विस्पष्टार्थ Mn 2.33 having

clear sense स्फुरार्थ Si's having

clear stars अतत्कारक MW

having clear words शुद्धवर्ण

2.3
1.2.21
— विसृष्टीकरणम् 2 — प्रकाशक

f (इका) Sarvad, Samk.

making clear 2 I

2 II आभासनम् — विवृति f

Sarvad.

m
making clear 2 I द्यातक
1

mfn Rājat 3.158 — अवद्येतक

mfn comm on Nyāyad ,

अवद्योतिन mfn -

उल्लेखेन mfn Sarvad —

उल्लेखेन mfn Sarvad - गमक

mfn Sarvad 1.35 — व्यञ्जक mf

(इका) n (gen or comp.) Mn, Bhp.

making clear the meaning

of an equivocal expression

अञ्जानम् (in rhetoric) making

the head clear विरेकः car a

means for making the head

clear शीर्षविरेचनम् car, (शिरः-

विरेचनम्) — विरेचनम् car more

(or most)

clear सुन्दर sis — स्पष्टतर

MBh most clear सुन्दर sis —

स्पष्टतर MBh not liking that

which is clear प्रगल्भद्वय. 5 Br

not very clear नातेव्यक्त Var

of clear mind विशारद & (अ)

Lalit of clear understanding

विशद प्रज्ञ Rajat 'other than clear'

स्पष्टतर L perfectly clear सुविस्म

हृ. N. is up quite clear आव्यक्त

R 7.88.20 relating to the

clear sky वीक्ष्य Vs.

to become clear 2 I व्यक्तीभू,

व्यक्तीभवति MBh, VarBhS, Rājāt

विशदाय nom विशदायते Cat.

2 II प्रतिभा, प्रतिभाति Up, MBh, etc.

भास् cl (Dhātup 26.23) भासते

Sāh, Vedāntas, etc — (said of

senses) विशुद् , विशुद्ध्यति, विशुद्ध्यते

R.

to be performed in clear time

नयशुद्ध Sāk to make anything

clear विचि, विचिनोति, विचिनुते RV

— विचि, विचिकेति, विचिनोति etc, R.

to make clear 2I स्फुटीकृ, स्फुटी-

करोति Rād, Pratāp-स्पष्टय nom

स्पष्टयाति Aśvār, Sch, Kull, स्पष्टी-

कृ, स्पष्टीकरोति Sāy — स्फुटं caus स्फु-

द्वयति Samkar, Sarvad, Kull —

विस्पष्टीकृ, विस्पष्टीकरोति sāy —

व्यक्तीकृ, व्यक्तीकरोति Kathās —

विशदीकृ, विशदीकरोति Pañcar —

विशदय nom विशदयति Jain, Sch.

2 II अञ्ज cl 7 अनक्ति, अङ्गे RY1.

92.1 — अञ्ज cl 10 or caus अञ्ज-

यति — गम् caus गमयति MBh 3.

॥ 290, var Br S, L, Sch — टीक

caus टीक्याति Hemac — द्युत् caus

द्योतयाति (द्योतयत Bhatt) shadr Br,

Lāty, śamk, sāk — प्रती caus

प्रत्याययाति śamk, sāk (pass प्रत्या-

य्यते) — विकाश caus विकाशयति

māh — विचक्ष caus विचक्षयति

RV — विभू caus विभावयति Mn,

yājñ-स्यश् caus. स्पाशयति (Aṣṣr),

स्पाशयत (RV) .

to make quite clear संनिकाश

Caus संनिकाशयति MBh, Kār

13.35

very clear 2I सुस्पष्ट Virac

— सुस्पष्ट Kathās, Trājat -

सुव्यक्त R — विस्पष्ट Mn, MBh,

etc — सुविशद मरिच — पारसफुट BHF

2 II परिव्यक्त.

when the sky is clear अवल-

तक्यं After wishing to make

clear वाञ्छांति तु W a woman

who shows clear signs of

pregnancy स्पष्टगर्भा MW (in

gram) the repetition of an

obscure rule in a clearer

form प्रपञ्चः Pāṇ, Sch to

become clearer (as a wood)

विरलाय nom P ? विरलायत Kād.

to make clearer (a wood)

विरलीकृ P विरलीकरोति Kād.

clearing n. I संशोधनम् W -

प्रसादनम् Susr.

the act of clearing विमलीकरणम्

sarvad anything for clearing

the head शिरोविरेकः, शिरोविरेचन

Śāringś 'a clearing cloth'

मोचनपट्टकः, मोचनपट्टकम् L the

clearing-nut plant दारणम् L

the clearing of a path in

honour of some one मार्गशोभा

Divyāu clearing off शुद्धि ‡

MW — (debts) अपक्रिया Yājñ 3.

234 clearing (the head) रेचन म॥

(ई)न Car — रेचनम् Car clearing

up शोधनम् Kām, Hit, Yājñ, Sch

clearing up difficulties समस्या

m (only L) an iron instrument

for clearing लवि m. Vn 4.138

a means of clearing the mind

पावित्र्यम् RV 3.26.8, 31.6, etc.

clearness n. I शुद्धि † Mn, Kathās

Vet — विमलता, विमलत्वम् MBh, Kāv,

etc — शुचिता (Mn, Kāv, Rājāt),

शुचित्वम् (RV) — प्रसादः (ifc † आ) PF,

kālid, etc — वैमल्यम् Swiss car,

Mārka P, etc — प्रसन्नत्वम् MBh, Ragh

प्रसन्नता Suir.

1 II निराकुलम् Var — प्रशुद्धि M Bh —

प्रसन्नता W — विमलिमन् m Das — सादः

W. —

perfect clearness स्फुटता, स्वरूपम्

Kāv, Śāmk, BhP.

2 I स्पष्टता Vishn — विज्ञादता Pañcat

(v l) — वैशद्यम् Suir, Var Brh,

sarvad — वैस्पष्ट्यम् Pān 5.3.66,

Vārt 4.

2 II अनुकाशः VS, TS, etc — उज्ज्वला —

केतु m RV, VS, AV — गम्यता, गम्यत्वम्

Sāh 10.61 चक्षुस n RV, AV 6.761,

(of the sea) Laty 1.7.5 — चक्षुस

n RV, SV — प्रकाशः RV, etc —

प्रकाशत्वम् Naish, Sch — प्रकाशीता,

प्रकाशित्वम् MBh — भिन्नार्थता Śak

— वयुन mfn RV 2.14.3, 3.29.3,

etc — विविक्तता Śuśr — विविक्तम्

mārkP — शुक्रम RV, VP, MBh, R

— शौक्यम् Var Brh, Vedāntas.

the clearness of a pearl तारः

[n & आ † 1] Śuśr 5.3.19,

Gīt 11.25 clearness of

connection (as of the parts of a

composition) संदर्भशुद्धि ~~to~~ Git —

(as of the parts of a narrative)

संदर्भशुद्धि ~~to~~ Git clearness of

expression प्रसन्नता cat clearness

of the eyes तेजस n (often pl)

Vs 21, Ait Br, etc clearness

of intellect वैशारद्यम-Yogas,

Br. Ār Up, Sch clearness of
style प्रसादः Pratāp, Kāryād,
 Sāh clearness of the sense

अथव्याक्ति & sāh, Kpr, etc
clearness of understanding

अपेक्षाबुद्धि & for the sake
of clearness निराकुलार्थम् Var
great clearness विस्पष्टता Sāh.

having great clearness (said

of Agni) बृहत्केतु mfu RV

clearing adj. I विशोधित mfu

Hit mfu प्रसादक mn — प्रसादन

f (ई).

clearly शस्पष्टम् — प्रत्यक्षम् AV, etc,

(also प्रत्यक्ष ife) — प्रत्यक्षतः MW

— विस्पष्टम् — व्यक्ततया, व्यक्तत्वेन

— सम्यक् MW — साक्षात् RV, etc.

2 II द्युमत RV — वयुन loc pl RV2.

34.4.

not clearly अनहृत् (with particle.

3) अनहृत् ऽ Br clearly

characterized व्यक्ततद्धमन् W

clearly manifested व्याज्जेत

clearly placed before the

minds eye साक्षात्कृत. clearly

visible पुरःस्थ malatim, पुरःस्था-

गिन MW not clearly understood

सन्मुख नृत्तक one who sees

anything clearly as if before

the eyes प्रत्यक्षदृश (acc) Mark P

speaking clearly स्पष्टभाषिन,

स्पष्टवक्त्र MW spoken clearly

व्यक्तोदित MW to flow off clearly

परिपू, परिपवते RV very clearly

परिस्फुटम् Kād — परिव्यक्तम् MW

cleared adj. I निर्मलीकृत Vā —

प्रसादित Kāpyād.

I II रेचित W — शुद्ध RV, etc,

Kāp, Vār Brs, Suśr.

(water) cleared by any mechanic

mechanical contrivance

यन्त्रपूत ~~नष्ट~~ ग्रिहवास.

cleared off । I संशोधित Kathās

। II परिशुद्ध - संशुद्ध Kathās.

cleared place (esp sacrificial

enclosure) वृजनम् RV cleared

through vomiting संमृष्ट L

cleared up गततोयद् RI. 44.22

thoroughly cleared सुप्रतिष्ठात

MW.

2II विविचीकृत Kathās.

to be cleared शुध, शुन्ध cl 4

P, A (Dhātup 26.82) शुध शुध्याति

VS, Mn, MBh, etc.

to be cleared from blame

शुध, शुन्ध cl 4 P, A (Dhātup 26.

82) शुद्ध्यति Kathās one to

be cleared शोधयः W.

1
Clitoria Ternatea ^{I II} सुमुखी L.

— x —

close vb I I रंहु, रंहराते, रंहरात MBh

— आपेक्षा chiefly Ved — रुध् cl /

(Dhātup 29.1.) रुणद्धि, रुन्धे (रुन्धाति,

रुन्धाते Bṛ., etc, रोधाति MBh.) R.

I II निधा, निदधाति, निधाते Ṛ Bṛ

निबन्ध, निबध्नाति Kāv., Kathās —

बन्ध cl 1 बध्नाति (rarely बध्नाते,

cl 1 - बन्धाति, बन्धाते, MBh, cl 4

नक्षत्राणि Hariv) Yājñ, MBh, Kathā,

— निरुद्ध, निरुपाय्य Ritus — संग्रह

(संग्रह) संगृह्णाति, संगृह्णीते (Ved

generally संगृह्णाति, संगृह्णीते) Kātyā

— समर्थ, समर्थयते (rarely समर्थयति)

L.

I. III. अपि नह — कृण्वे । caus

कृण्वति, कृण्वते Dhātup 33. 15,

35. 42 - निष्कृणोति निष्कृणोति caus

निष्कृणोति.

to close (a door) वृ cl 5.9.1

वृणोति, वृणुते, वृणोति, वृणीते,

वृणीते, वृणीते Ait-Bṛ — संयमः

संयच्छति (rarely Ā) Bhag

to close and open eyes. व्यामीलति

(only व्यामीलति) Amar to close

(as a flower) संकुच (संकुच्य)

संकुचति Kāv, Kathāo, Suśr ---

निमील, निमीलति Mn, MBh - Kāv,

etc to close (as the eyes) निग्रह,

निग्रहति, निग्रहति Māricch 2. $\frac{13}{14}$

to close (eyes, blossoms, etc.)

मील, caus मीलयति Kāv, Pur

to close (eyes, wings, hands)

संहरन्, संहरन्ति RV, etc to close in

the form of a bud. मुकुलिक्,

मुकुलिकरोति Vcar to close (lit

'a door' or fig. 'heart, mind',

etc) निरुध, निरुणद्धि, निरुन्धे

MBh, Kāv, etc to close (said of

the eyes) मील ल 1 (Dhātup

+5. 10.) मीलति (intrans) (मीलते)

Hariv, Kāv, Pur to close (the blossoms) निमील caus निमील-

यति, निमीलयते MBh, Kāv, etc

to close (the eyelids) निमील

caus निमीलयति, निमीलयते MBh,

Kāv, etc — — इमील el ।

इमीलयति Dhātup 15.13 to

close the eyes with the lids

कृणु cl 10 कृणुयति Dhatup 30.41

to close the eyes. I निमील

caus निमीलयति, निमीलयते MBh,

Kāv, etc. — आमील caus

आमीलयति Kāvyaśāstr, Bhp. Das

— सम्मील caus सम्मीलयति

(with or without नेत्रे) Kālid,

Kathās, Sūśr. — मील cl 1

(Dhātup 15.10) मीलति (rarely)

मीलते) Gīt.

I II प्रमील, प्रमीलति Gīt. —

संघा (with अक्षगि).

to close (the hand) आनेष्ट

caus आनेष्ट मात MBh to close

(the jaws) सम्भृ, सम्भरते RV 10.

79.1 to close (the mouth, nose

etc) अपिग्रह (with or without

मुखान, नासिके etc) ऽभ्, Ait-Bh,

Ch Up to close up. समुज्ज,

समुज्जति ऽभ् to close up (as

a flower) सम्मील, सम्मीलति

Sak, Su ऽह् to close very

tightly. सुसंहतं कृ to close (with H

a cover) रुध् caus रुधयति (cp.

also रोधयते, रुन्धयति) Bhpr

to close (with a lid) रुध caus

रोधयति (ep also रोधयते, रुन्धयति)

Bhpr to entirely close ^(the eyes) संनिमील्य

संनिमीलति MBh.

close adj । I गाढ MBh 4. 152

(said of a bow), R, Ragh, etc

— दृढ (दृक्) — निबिड, निबिड

f (आ) MBh, Kāv, etc —

निरन्ध f (आ) Kum, Uttarar,

Sāh --- अनिरत्न f (आ) MBh,

etc — सुशिक्षित Kāv, Var B. S.

I II अनन्तर f (आ) --- अनायत —

दृढसन्धि m L — निरन्तर f (आ)

MBh, Kāv, etc — निरन्तरात् —

निःसंधि Bālar — निरन्तर L —

संस्कृत MBh, Kāv, Var Br S —

साम्भन्त पाँचा.

close (chains) दुह (दुह)

Hit 1. $\frac{67}{68}$ close (fettters)

दुह (दुह) Hit 1. $\frac{67}{68}$ close

(first). दुह (दुह) MBh 4.1976

close (ship) दुह (दुह) MBh, t

52.5 not close विरहित

Uttarar — सौन्तर ‡ (आ) L

close articulation संगृह्ण Prāt

close (bonds) वृद्ध (वृद्ध) Hit-

1. $\frac{67}{68}$ close combat युद्धना-

ज्जम RV close connection

नीरन्ध्रत्वम Sīs, Sch a close

embrace गाढाभिः प्रणम Amar, H

Hit, Vet 1.15 a close fight

नाहुमुद्यम MBh, Kathās —

नाहुनिमदः Ragh close-fisted

गाढमुष्टि L — नद्यमुष्टि Naish,

नद्यमुष्टि लमं Kathās a (close

shaved) female mendicant

मुष्ठा L close struggle

नियुद्यम MBh, Hariv, Var,

Suse, etc close union (?)

यादस n VS, TBr close union

with royalty. राजसायुज्यम् L

ably close निवहस (निवहस)

also n & ind) not close-fisted

अक्रविहस्त (Sāy) RV 5.62.6

not in close contact असंखिप्य

PBr not very close नासंखिप्य

Sak to bring together i.e.

cause to come to close fighting

नीडय Nom नीडयते RV 6.35.2.

very close सुगहनं f (आ) f —

सुदंशित MBh a woman whose

~~her~~ breasts are very close

to each other संहतस्तनी MW.

2 I संनिहित Mund Up, MBh, etc. H

2 II निनिवर Kathās.

(an arrow) employed in close

fight आसन्नयोधिन MBh being,

close पार्श्वस्थित Rājāt being.

close at hand संनिधायिन

Mālatīm being close to पार्श्व.

गत Kāv, Var — पार्श्वस्थ f

(आ) MBh, Kāv, etc being too

close अत्यसन्न close after

अनुपदम close at hand समीपे

— अड. भा. ज. — स्थित Mn, MBh,

etc close behind अनुपदम.

close by । I समीप Kāv, Var-

BeS, etc — आन्ता के (with

gen or ifc.) — आन्तिकात्.

। II निदेशे Kull on Mn 2.

497 — पादान्तरे (with gen)

MBh --- विपाश्च (only instr)

R --- समीपके ifc --- सहितम्

Katy Śr.

close contact । I प्रत्यासत्ति f.

Lāly, Śak, etc.

I II संघः MBh, Kāv, etc ---

सुप्रयोगः MW close contact with

संनिकषणम् (instr) BhP ---

संज्ञा: (if f आ) (inster or
comp) MBh, Kāv, etc..

close to. I प्रत्यासन्न (gen or
comp) MBh, Kāv, etc

समासन्न (comp) Yājñ, Ragh,
Kathās.

I II अद्यन्तेन ऽभि — सनीडे.

a country close at hand समाप-

देशः Yājñ, Sch dwelling close

by अन्तवासिन, अन्तवासिन L.

growing close by समीपज f

(आ) (gen) MBh going close to

the gear कर्णान्तिकचर Sak

having come close to आग्नि

Kathās, Hariv, Ragh

having water close by समीपजल

Var Br S in close combat - बाह्य-

बाह्य Vop (बाह्यबाह्य) in close

contiguity (as hills) संहताऽऽ

MBh living close by प्राणागत

L, प्राणाचर (life) Märk P

lying close by उपशयऽऽ SBh,

Sāikh Śr lying close to आनू-

कम RV 5.33.9 one who is

close at hand संनिधात् Naish

a place close at hand समीपदेशः

yājñ, Sch to be close at hand

प्रमासद, प्रत्यासीदति Nyāyas,

Sch to be in close contact

with अभिषञ्ज, अभिषञ्जति

(Pāṇ 8.3.65, Sch) MBh 4.

95 to come close to आगति,

आलीमते to come into close

relation with संस्पृश, संस्पृशति

(rarely संस्पृशते) (acc) Rajat

to keep close by pressure (an

udder) प्रतिह, प्रतिहति, प्रतिहरोते

Tand Be too close अत्यन्तिकः

3 II निर्विवरताः

4 II उत्सर्गः Katyāṇḍ, ĀśvGr. &

← Śr, Mn, etc.

being at the close of study

ग्रहणान्त Aśv Gr 1. 22. 3, Gaut

2 ग्रहणान्तिका 47 Mn 3. 1,

yājñ 1. 36 belonging to the

close of the day. अपराहोतन L

अपराहोतन Pāṇ 4. 3. 24 close.

of. सम्पत्तवः (comp.) Bhp

the close of a dramatic act

(preparing the audience for the

following one) अङ्कान्तः the

close of a season ऋतुान्तः Mn,

4.26 close (of day) व्युपरमः

Hariv — पश्चिमा वेला close of,

night निशादयः R close of the

cool season शिशिरात्ययः R close

of the day. अभिपित्वम् (with
or without the gen pl अह्नाम्)

RV the close of the rainy

season वर्षावसानः (?), वर्षाव-

सायः L coming to a close

पर्यवसानिक MBh. (v.l. पर्यवसानिक)

(a day) delightful at its

close परिणामरमणाय Sak

forming the close of a season

(as a day) ऋतवन्त Mn 4.119

night-close निशान्ताः, निशान्तम्

Mn 4.99 — निशात्यायः L

not being brought to a close

अनिवर्त्यमान one whose life is

drawing to a close प्राणपरिक्षीण

Pāṇcat (said of an arrow)

bringing to a close अवसानम्

Kir 15.37 * till the close of

day आदिनवदश (VS), आदि-

गान्ताम् Kathās to be brought,

to a close अवसेय L verging,

to the close प्रायवसानिक MBh.

closing न आवृत्ति इ संवरणम्

R Prāt, Sair — पिधानम् (पिधानः

४ अथ चादि) Mālav, Sāh — मील-

नम (intrans said of eyes and

flowers) Kir, Sch, Sāh — मुकुती-

भावः Kum, Sch.

I II आस्फोटनम् L — निकोचः Pat

— प्रतिहारः Tand Bz.

the act of closing मुद्रणम् Vcar,

Sah — संकोचनम् MBh, Suśr,

Sāh the act of closing the
eyes आमीलनम् Kād, Amar

— मीलनम् Kathās closing (of
a door, etc) संचातः (rarely

संचातम्, ~~यि~~ ~~f~~ आ) VS, TBr

closing (of a flower) निमीलनम्

Sāh — सम्मीलनम् Suisse the

closing of a lotus. पद्मनिमीलनम्

Sak closing of a wound दात-

रोहणम् MBh 13. 5189 closing

(a recitation) परिधानम् Sāṅkh-

Be. closing (as of the eyes)

मुद्रा (gen or comp) Kāv closing

(as of the lips). मुद्रा (gen or

comp).

closing of the eyes. I नेत्र-

संकोचनम् Sāh.

I II निमि m Bhp 9.24.64

— पश्मपातः Ragh, पश्मसंपातः

— संयमः Mārkh P, संयामः Pān

3.3.63 — संकोचः Sāh

a closing prayer संस्थाजपः

Āśv Śr. the closing sentence of

a Sāma-veda सामनिधनम्

S Be closing the hand (in
taking hold of anything)

मुष्टिवन्धः L, = मुष्टिवन्धकरण.

closeeness n | I गाढता Kathās 90

— नीरन्ध्रत्वम् ~~सि~~ Sīs, Sch.

| II नैबिषम Rajat.

closeeness of army अभेदः

R Prāt, etc in the closest

neighbourhood उपमा (Ved

instr of उपमा) RV 1.31.15,

8.69.13 in the closest

proximity उपमा (Ved instr

of उपमा) RV 1.31.15, 8.69.13.

closure । I संवृति । Suisse,

Sāring P — द्वारपिधानम्, द्वारपिधानः

SBH., Mālav 2.11, द्वारपिधान

(Sch).

I II नियन्त्रणा H Paris — संहति f

Kār, SāringS.

closure (of a flower) विनिमी-

लनश्च Ratnāv, Dharmas

closure (of the eyes) विनिमीलनश्च

Ratnāv, Dharmas.

closing. I II adj संवरण f (इ)

Suise — संहारक MW.

closing (as a flower) संकोचिन

Rājat the closing day

न्यसिः, न्यसिम (only loc.) AV

closing up संवारः (life &

आ) MW never closing the

eyes in sleep अस्तुपदश L

not closing the eye निनिमेष

Naish closing the mouth आप -

गृह्य TS.

closely । I गण्डम (in comp 3T)

Mreicch, Megh, Suiss, etc —

धनम Ratnâv 3.9 — अनिरत्नम

Śak, Mālatīm, Uttaraz —

निरन्तरम् Rit, Suiss.

। II लडितम् RV 2.23.9 — पीडितम्

R.

closely allied एकसंशय mfnVikar, Pañcat closely attentiveGan 2) mfn MBh, Mn 1.1,PhP, Bhag, etc closely conne-cted संबन्ध mfn RV, AV,Bhartr — संबन्ध mfn AVclosely connected with प्रत्यनन्तर

mfn MBh, R closely fixed

together उपसंयत mfn Susr

101.7 embraced ~~ed~~ closely

समाभिहित mfn Pañcat having

closely contiguous breasts

(clouds) निरन्तरपयोधरा Mricch

5, 15 having closely fitting

bracelets गाढासिद्ध mfn Ragh

16.60 more closely गाढतर

in comp or गाढतरम Pañcat,

Amar to attach closely

प्रविष्टी कृ Vcar to be closely

associated निषय, निषयते

RV 8.25.11 to be closely

connected निषय, निषयते RV

8.25.11 winding closely round

42

वृद्ध बन्धिनी L.

closed adj । I मुद्रित Kāv,

Kathās — आपिनद्ध RV 10. 68. 8,

SB — मीलित Kāv, Pūr — मीलित

Pāṇcav Bē — मुकुलीकृत Kum,

Amar — संरुद्ध Kathās.

I II आविकच — कुणित Suśr —

निंकुणित Deśin — निबद्ध Kathās

— निरुद्ध RV, etc — प्रतिसंकुचित

Bear — रुद्ध MBh, Kāv, etc —

विनिमीलित — संयत AV — संकट

f (आ) MBh, Kāv, etc — संकुचित

R, Bhartr, Sūtr — समुद्ध RV

— सम्बद्ध Kām — स्थगित Märk.

the being closed (as a flower)

मुकु (सिमानः) Kum, Sch closed

(as a blossom) निद्राण L

closed (as a door) निभृत L

closed (as a flower) सम्प्रसुप्त

MBh — सुप्त Kālid —

निमीलित.

closed (as eyes) ^{II} निमीलित —

सम्मीलित Susr., Ragh.

I II. मुकुट † (आ) Mālatīm,

Sch closed (as the throat)

संगुल Prāt closed behind

पश्चादपवर्ग Kāty Śr the closed

first रज्जि m W the closed

first (as for striking)

रज्जः W the closed hand

मुसु L = मुष्टि — मुचुटी L,

मुचुटी f closed like a bud

मुकुलित Kāv, Var, Sāh closed

(like the petals of a lotus)

नैऋत f (इ) Sis 6.43 closed

lips ओष्ठमुद्रा Uttarar a closed

place अमरोधनम् RV 9.113.8

closed (said of flowers) प्रसुप्त

Kālid closed up समुज्जित AV

firmly closed नीरन्ध्र f (आ)

Bālar 3.36 firmly closed

सुसंका २ MBh having a closed

hand नरेदगुपि L having

closed the eyes. निमीलित MBh,

Kāv.

having the eyes closed. IT

निमीलितदृश — Ragh (c) 19.28

— मुद्रिताक्ष f (इ) Subh.

I II विनिमीलितेक्षण Bhatt, Kathās

— संयताक्ष BHP having the eyes

closed from fear अयनिमीलित-

ताक्ष MW having the fingers

closed सम्पिण्डताऽऽति L having

the mouth closed मुद्रितमुख

Vike the mouth to be closed

before (a bad smell etc)

अपिगृह्यम् [Ved Pāṇ 3.1.118]

or. अपिगृह्यम् [Ved Pāṇ 3.1.118]

Comm.] ~~an~~ n impers (with

abl) one who has closed his

eyes मीलित ऽङ्ग one who

has the eyes closed प्रमीलित

MBh tightly closed संनय

to keep closed समुन्न, समुन्नोत्त

समुन्नति RV to resemble a

closed bud मुकुताय Nom मुकु-

तायते Hear, Kād well closed

सुपिधान f (आ) MBh with

closed eyes प्रसीलित MBh.

to be closed रोद्धव्य Kathās -

पिधानव्य Mn 2.200.

to be closed (the ear) तिरोद्या-

तथा Mn 2.100 Sch having

closed सम्मिल्य RV, etc having

closed the eyes निमग्नमाक्ष Pan

3.4.54 Sch.

to be closed संकुच (संकुच)

pass संकुचते Suse.

to cause to close मील caus

मीलयति Kāv, Pur. ~~to~~

to cause to close the eyes

सम्मिल caus सम्मिलयति Uttaray

Sāh — मुकुलय Nom मुकुलयति

Mālatīm to cause to stay

close by परिष्ठा caus परिष्ठा-

पयति Kathās.

